

Культурне життя України у
другій половині 19 століття.
Фольклор та декоративно-
ужиткове мистецтво.

Підготувала учениця 9 класу
Сінкевич Юлія

Декоративно-ужиткове мистецтво

Народна вишивка, ткацтво, писанкарство, килимартсво, гончарство, іграшка, декоративна обробка металу, дерева та шкіри, ювелірні вироби – усе це види декоративно – ужиткового мистецтва. “Декоративне” в перекладі з латинської означає “прикрашене”, а “ужиткове” вказує на практичну користь предметів.

Вишивка

- Найпопулярнішим видом прикладної народної творчості було вишивання. Воно не потребувало громіздкого устаткування. Фантазію не обмежували можливості техніки. Для вишивання найчастіше використовували нитки червоного кольору — символу життя, творчої енергії, завзята. Вишивкою приукрашали рушники, скатерки, підзори на простирадлах. Вона була майже неодмінним елементом одягу. Вишивка оздоблювала хустки, фартухи, кожухи, а особливо коміри, рукави, манжети, лиштви сорочок, які називали «вишиванками».

Історичне джерело

- Візерунки, використовувані здебільшого вишивальницями Поділля, де вишивання було особливо розвинуте, мали назви: дерево-квітка, орлики, шулики, півники, барани, ромби, зірки, вужики, кривульки, хмелики, качалочки, пунктирні сикавки, гребінчики, спіральні цуцики та юрки, гусячі лапки, зозульки, кудрявці, мушлі, собачки, виноград, віконця, вітряки, вертуни, кривоноги, восьмироги, семироги, триноги, дзвони, княгині, королівни, панни.

Ткацтво та килимарство

- З початку XIX ст. дедалі більше механізується килимарство й ткацтво. Отже, і в цих галузях продукція великих майстерень і мануфактур Галичини, Поділля, Лівобережжя, Слобожанщини витісняла ручну роботу. У середині XIX ст. лише підприємства Харкова виготовляли щорічно близько 25 тис. килимів і попон. Не загнуло давньої слави як осередок народного художнього ткацтва містечко Кролевець на Лівобережжі. Кролевецькі рушники мали попит навіть за межами України

Писанкарство

□ . Писанкарство вважається одним із найцінніших різновидів українського декоративного розпису. За період XIII до другої половини XIX ст. у писанкарстві майже не виникає нових елементів. Найдавніші писанки, виготовлені з курячих яєць, зберігаються в музеях і датовані другою половиною XIX – початком XX ст. Вони мають характерні ознаки кожного регіону їх виготовлення. Улюбленим кольором майстрів був жовтий та світло-зелений на темному, здебільшого коричневому або чорному тлі. Такі писанки можна побачити у Державному музеї історії України.

Декоративна обробка шкіри

Одним з активних напрямів розвитку ужиткового мистецтва епохи була декоративна обробка шкіри. Вона знаходила широке застосування при виготовленні різноманітних мистецьки оздоблених речей повсякденного вжитку заможних верств суспільства, частин озброєння. Проте найвідоміші багато декоровані оправи книг, які набули значного поширення з розвитком друкарства. Найраніші зразки мистецьких книжкових палітурок демонструють оправи актових книг львівського міського архіву середини — другої половини XVI ст. (ЦДІАУЛ). У практиці першої половини наступного століття поряд із традиційним сюжетним та орнаментальним тисненням поширюється тиснення золотом, в сюжетній тематиці домінує Розп'яття.

Різьблення по дереву

□ У XVIII–XIX ст. різьблення в Україні досягло найвищого рівня. Різьбленням оздоблювали деталі будівель — одвірки, сволоки, балки, калічники, піддашні дошки, горішні вікна. В інтер'єрі житла різьбленням прикрашали віконниці, одвірки, полички, мисники. Особливу увагу різьбярі приділяли сволоку, який займав більше місця в інтер'єрі. Часто його оздоблювали плосковимчастим різьбленням з мотивами розеток, кіл, смужок, ламаних ліній, бокові частини іноді профілювали крученим орнаментом. Традиція оздоблення сволоків існує в народному будівництві досі

Гончарство

□ Наприкінці XIX століття в Україні налічувалося близько 700 гончарних осередків із самобутніми традиціями організації виробництва, історично сформованими художніми системами декорування виробів, професійною обрядовістю. У гончарстві з'являються небачені до того форми, декор запозичають з інших видів мистецтва, передусім із вишивки. Гончарні вироби формують методом пластичного формування. Побутові і декоративні вироби із гончарної кераміки, пористі, дрібнозернисті, з натуральним кольором глини, часто неглазуровані. Готові вироби інколи покривають ангобами і глазурями.

Лозоплетіння

У другій половині XIX ст. лозоплетіння на Поліссі набуло широкого розвою. Крім зазначених речей, почали виготовляти дорожні корзини та козуби, легкі дачні меблі, дитячі візочки, іграшки тощо. Кора при цьому звичайно знімалася. Залежно від конкретних виробів лозини використовували круглі або стругані чи розщеплені уздовж, у природному або пофарбованому вигляді.. Використовуючи також розколоті лозини, лико чи мотузки, виготовляли солом'яні сіяники, плетінки (кадовби, солом'яники) для зберігання зерна й інших продуктів, одягу тощо.

Висновок:

- Друга половина 19 століття стала часом помітного поступу в справі національної консолідації українців. В умовах народно модернізації суспільства етнічна маса населення почала перетворюватися в націю, кращі представники якої ставили питання відродження державності. Інновації згодом набували місцевої специфіки й ставали органічними складовими регіональної народно-побутової культури. Ці зміни позитивно позначилися і на повсякденному побутовому та релігійному житті українців.